

ფაქტი მოგვცა სიხვი გონი

2

23

240

საქართველოს
287

240

საქართველოს
287

1

240

საქართველოს
პოსტალური

დასაქმებულია 18
17.01.25

13.

ნი არსებობს. იმისაც კი ამტკიცებენ, რომ სწავლა ისეთი პროცესია, რომელიც ყველას ხელეწიფება — ოღონდაც მასწავლებელი იყოს თავის საქმეზე შეყვარებული და შემოქმედითი. ერთი სიტყვით, საქმე ისე უნდათ წარმოაჩინონ, რომ შეიძლება მოსწავლე პასიურ როლში იყოს — კარგი მასწავლებელი მას სწავლას კიდევ მოანდომებინებს და კიდევ ასწავლისო.

ჩვენი მსჯელობა უფრო არაუმეტერი უნდა რომ გახდეს, მივმართოთ მარქსიზმის კლასიკოსებსაც. XIX ს-ის მეორე ნახევარში სოციალიზმის იდეებით გატაცებულმა ბევრმა მოაზროვნემ იმ-

პრობატევალი პროცესია, ამიტომ მას უსათუოდ უნდა ახლდეს თან მასტიმულატორებელი ფაქტორები.

— მოსწავლემ უნდა თავიდანვე იცოდეს, რომ მხოლოდ ბეჭითი სწავლით გადავა შემდეგ კლასში;

— მოსწავლემ უნდა იცოდეს, რომ მხოლოდ ბეჭითი სწავლით მოიპოვებს უფლებას დაამთავროს საშუალო სკოლა;

— მოსწავლემ უნდა იცოდეს, რომ მხოლოდ ბეჭითი სწავლით მოიპოვებს უფლებას მიიღოს სკოლისაგან რეკომენდაცია სწავლის გაგრძელებაზე უმაღლეს სასწავლებელში;

არც ერთი ეს ფაქტორი დღეს

მთელს თავისი კეთილშობილური ზრახვებით ნაჩქარევი გადაწყვეტილება გამოდგა და მან დათვწერი სამსახური გაუწია სკოლას, მოსწავლეს.

სოციალიზმის განვითარების კანონზომიერებანი უსათუოდ დააყენებს საკითხს სავალდებულო განათლების შესახებ, მაგრამ როგორც მ. ს. გორბაჩოვმა განაცხადა ამ პროცესების მართვის არც დაჩქარება, ან პირიქით დამუხრუშება არ შეიძლება.

აბაპი ვარაზშვილი.

ქ. თბილისის ორგანოების რაიონის განათლების განყოფილების გამგე.

ეს სიასლავა

აპ, გაელადის ოთახში

რაზმეშუმის საბჭოს ხსენებით, რომელსაც სკოლის დირექტორთან ა. მაკაგონთან ერთად ორგანოების რაიონის კომკავშირის ვეტერანთა საბჭოს წევრი, სკოლის კურატორი, თბილისის ა. ს. პუშკინის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის დოცენტი მ. იაროვაც ესწრებოდა, გადაწყდა, სიმბირსკელ მოსწავლეთა მსგავსად მათ სკოლაშიც გაენსნათ ვ. ი. ლენინის სახელობის საკლასო ოთახი.

თბილისის წმ-ე საშუალო სკოლის მთელი კოლექტივი სიხარულით შეხვდა ამ წამოწყებას და შენობის მეორე სართულზე კლას-მუზეუმს დიდი, ნათელი ოთახი დაუთმო.

ენერგიულად შეუდგნენ მუშაობას ახალი საკლასო ოთახის მოწყობად კომკავშირული და პიონერული ორგანიზაციები, მთელი პედაგოგიური კოლექტივი. სამიოდე თვეში შეაგროვეს საჭირო მასალა, ბელადისა და მისი ახლობლების ცხოვრების ამსახველი ფოტოები, პლაკატები, გემოვნებით გააფორმეს სტენდები. მოსწავლეებს მხარში ამოუდგნენ რაიონის კომკავშირის ვეტერანთა საბჭოს წევრები აკაკი ლეკვეიშვილი და იაკინე კავილაძე, საბჭოსთან არსებული მოსწავლეთა, ახალგაზრდობისა და პიონერთა შორის მუშაობის სექციის ბელმდევანელი, ყოფილი პედაგოგი, სსრ კავშირის ჟურნალისტთა კავშირის წევრი, სიდონია ხუნდაძე. მათ შეფოხა აიღეს კლას-მუზეუმში. მოსამზადებელი სამუშაოების მიმდინარეობისას ზშირად აკეთავდნენ სკოლას, აძლევდნენ მოსწავლეებს საჭირო რჩევა-დარიგებებს, ახალი ექსპონატებითაც გაუმართეს ხელი.

და აი, ამ დღეებში წმ-ე საშუალო სკოლაში საზეიმოდ გაიხსნა ბელადის სახელობის საკლასო

ოთახი. ნორჩებს კვლავ ეწვივნენ უფროსი მეგობრები — ამაგდარი ვეტერანები. როგორც ორგანოების რაიონის კომკავშირის ვეტერანთა საბჭოს თავმჯდომარემ, რეხპუბლიკის დამსახურებულმა ჟურნალისტმა გრიგოლ იარაღოვმა მისასალმებელ სიტყვაში აღნიშნა, ბელადის სახელობის კლასების გახსნას უთუოდ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ასეთი კლასები ჩვენი ქვეყნის ბევრი დიდი ქალაქის სკოლებში უკვე გაიხსნა, ინიციატივა კი ულანოვსკელი მოსწავლეებისაგან წამოვიდა. კლას-მუზეუმებში არსებული მდიდარი, საინტერესო მასალა მასწავლებლებს დიდად დაეხმარება უფრო შემოქმედებითად, მიზნობრივად წარმართონ გაკვეთილი და, რაც მთავარია, კლას-მუზეუმის დებულება ითვალისწინებს, ყოველ წელს ამ ოთახში მხოლოდ მოწინავე კლასის მეცადინეობას, კლასისას, რომელსაც არ ჰყავს ჩამორჩენილი, უღისციპლინო, ძნელად აღსაზრდელო, ოროხანი და სამოსანიც კი, რომელიც აქტიურად მონაწილეობს სკოლის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

გადაწყდა, მიმდინარე სასწავლო წელს ვ. ი. ლენინის სახელობის კლას-მუზეუმში III-ა და IV-ა კლასების მოსწავლეები იმეცადინებენ, (პირველი და მეორე ცვლა) „დირექტორად“ კი თანატოლებმა ერთხმად აირჩიეს VIII-ა კლასის მოსწავლე დიმიტრი შკურუკი. ნორჩმა გიდემა პირველი ექსკურსია უფროს მეგობრებს კომკავშირის ვეტერანებსა და თავიანთ პედაგოგებს ჩაუტარეს, თან დაპირდნენ, რომ თანდათან ახალ-ახალ ექსპონატებით გაამდიდრებენ ახალ მუზეუმს.

მარიამ ხუციშვილი

ბ. სანაიას ფოტო.

იხილეთ
III გვ.

მგონია რომ ბოლონდელი ჩემი პაზრი უფრო მართალი იყოს ყველაფერზე. მართლა რომ ძა-

ამ რამდენიმე ხნის წინათ გამოქვეყნდა ცნობილი კრიტიკოსის იმედოვნის საყურადღებო წერილი — „დიდი და ძველი გამოცდები“ (გაზ. ლიტერატურული საქართველო 27. XI. 87). მასში აღმართულია და თავისებურად გააზრებული ქართული ლიტერატურის ისტორიის სასკოლო კურსის სწავლებასთან დაკავშირებული მტკიცებულებები, რომელთა შორის განსაკუთრებით დაგვაფიქრა ძველი ქართული მწერლობის ხვედრმა.

ვიდრე ამ საკითხზე ჩვენს მოსაზრებას გამოვთქვამდეთ, ხაზი უნდა გავუსვავთ ერთ გარემოებას: ახლა ხშირად გაიგონებთ ზელოდებულ კრიტიკას დღემდე არსებული სასკოლო პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების მი-

ქართულ ლიტერატურულ კულტურაზე, თვალსა და ენას გაიტეხს ძველი ქართული ენით დაწერილი ტექსტთა კითხვაში, იგრძნობს ძველი ქართული ენის უმრავლეს და IX კლასში „შუშანიკის წამების“ შესწავლა უსიამოვნო განცდას არ მოპვდრის. მას იგი მეტი სითამამით შეეგება, როგორც ჩვეულებრივ, შორეულ წაგონებას ისლამება ხოლმე ადამიანი.

როგორც ცნობილია, IX კლასში ისწავლება ძველი ქართული ენის ელემენტები, მაგრამ, სამწუხაროდ, სასწავლო წლის დაწყებიდან რამდენიმე თვის შემდეგ, საჭიროა IX კლასში სასწავლო წლის დაწყების დღიდანვე ერთდროულად მივმართოთ ძველი ქართული ლიტერატურისა და ძველი ქართული ენის სწავლებას.

IX კლასისათვის პროგრამულ თუ კლასგარეშე საკითხავ მასალად გამოწეული ქრესტომათია, ამავე დროს სახელმძღვანელო წიგნი (ე. წ. „გარეგნის წიგნი“), ისე უნდა შედგეს, რომ თანამე-

ჩნდებამ მოთხოვნილება ძველი ქართული ლიტერატურული ტექსტების ენის გამარტივებისა მიის უკეთ გაგებისა და აღქმის მიზნით, ე. ი. ძველ ქართულ ენაზე მოსწავლეებს მაშინ წავაყოთოთ ტექსტები, როცა იგი განმარტებული და მოსმენილი ექნება თანამედროვე ენაზე. ამით მოსწავლეს წავართმევთ ძველი ქართული ენის შეგრძნების ხიზს. ანდა მოსალოდნელია (ზოგიერთი გამოწვევის გარდა) თანამედროვე ენაზე მოსმენისა და გამარტივების შემდეგ მოსწავლემ არც კი წაიკითხოს საკუთრივ, დავეუშავოთ „შუშანიკის წამება“ ან სხვა ძეგლი.

სრული პასუხისმგებლობის გრძნობით უნდა დაიწეროს ასევე IX კლასის სახელმძღვანელო წიგნი ძველი ქართული ლიტერატურისა (ე. წ. „გარეგნის წიგნი“), სადაც მოსწავლეთათვის მისაწვდომ ენაზე ნათლად მოცემული იქნება პროგრამით გათვალისწინებულ თხზულებათა იდეურ-მხატვრული ანალიზი. სასურვე-

უხედაურავით

პრობლემა

ისტორიის პრინციპების დაცვით

სამართლი. ამ განქიქებას კი უმაღლესობის გამოხატვის პირამდე მივყავართ, რაც მიუტყვემელ შეცდომად გვესახება. ვინ იცის, რამდენი სპეციალისტი აღიზარდა ამ სახელმძღვანელოებზე, მათი „მოძველება“ კი დრომ მოიტანა. განა იგივე ბედი არ ეწევა თავის დროზე იმ პროგრამებსა და სახელმძღვანელო წიგნებს, რომლებიც უახლოეს ხანში შეიქმნება?

მართლმეტყველოდ შენიშნა პროფ. ა. თოფჩიშვილი, რომ „პირველი კლასიდან დაწყებული მერვე კლასამდე ჩვენს სკოლებში ლიტერატურული ტექსტების სწავლებას მტკიცე საყრდენად აღვილიდან ძნელისკენ მიმართული დიდაქტიკური მოძღვრება უდევს. ამით ბუნებრივად მზადდება მოსწავლეთა ფიზიკური და გონებრივი განვითარების შესაბამისად სწავლების ახალ, უფრო მაღალ საფეხურზე გადასვლა“.

სწორედ მშობლიური ლიტერატურის სწავლების ახალ, მაღალ საფეხურზე გადასვლისას (IX კლასი) მოსწავლე ახალგაზრდობას პირველად უწევს შეხვედრა ძველ ქართულ მწერლობასთან. ამ საგნის სწავლების საწყის ეტაპზე, უფრო სწორად, „შუშანიკის წამებიდან“ „ვეფხისტყაოსნამდე“, მართლაც გრძნობს მოსწავლე როგორც ენობრივ, ისე მხატვრულ-კონცეფტუალ სირთულეს. მაგრამ ეს იმას როდეს ნიშნავს, თითქმის ამ „სირთულის“ მოხსნა არ შეუძლებოდა. სწორედ ეს უნდა შეძლოს ქართული ლიტერატურის მომავალმა სახელმძღვანელო წიგნმა. იოლად საჭიროა მიგვაჩინა ბევრი რამის გათვალისწინება. გამოყოფთ რამდენიმე ასპექტს:

V-VIII კლასების მშობლიური ლიტერატურის სახელმძღვანელო წიგნებში პროგრამულ ან კლასგარეშე საკითხავ მასალად ჭაშნიკისათვის ძველი ქართული მწერლობის ზოგიერთი ძეგლის („შუშანიკის წამება“, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“, „გნებათა“, „ქება და დიდება ქართულისა ენისა“, „ვეფხისტყაოსანი“) ნაწყვეტის გათვალისწინება სწავლების თანამედროვე ეტაპზე პერიოდულ საკითხ მოთხოვნილებად გვესახება. ამით მოსწავლე ახალგაზრდობა ერთგვარად ზოგად წარმოდგენას შეიქმნის ძველ

დროვე მოსწავლე ახალგაზრდობის შინაგანი მოთხოვნილება დაკმაყოფილდეს. ეს წიგნები ისეთი ტირაჟით დაისტამბოს, რომ თითოეული მოსწავლისათვის მისი შემეხება პრობლემად არ იქცეს. პროგრამით გათვალისწინებული ძველი ქართული მწერლობის (ან კლასგარეშე საკითხავი მასალის) ნიმუშების ქრესტომათიის შედგენისას საჭიროება ითხოვს თითოეული ე. წ. არქაული, თუ მოსწავლისათვის ჯერაც უცნობი სიტყვა ყოველ გვერდშივე სქოლიოში განმარტოს. აქვე უნდა მოთავსდეს სათანადო კომენტარები ამა თუ იმ პასაჟის შინაარსის ადვილად და გამარტივებულად გასაგებობისათვის. ეს განსაკუთრებული „ვეფხისტყაოსანზე“ ითქმის. ამ გენიალური პოემის ტექსტის სწავლებას ზოგჯერ ისიც ართულებს, რომ მასადასხვა გამოცემაში განსხვავებულად მოჩანს არა მხოლოდ სიტყვათა გარკვეული წილი, არამედ მათი მართლწერაც. ზოგიერთი კომენტატორის მიერაც თავისებურად არის ახსნილი და გაგებულნი ამა თუ იმ ცნების, ტაქისა და პასაჟის შინაარსი (შდრ. „საღმრთო საღმრთოდ გასაგონი...“, „სათა ფერთა საქმელთა...“, „რა ვეღარ მიხვდეს ქართულსა...“, „მაგრამ იტყვის...“ „დაქვეა მქნეს პირველი და ტომი გვართა ზენათა“ და ა. შ.), ან კიდევ სულ არ არის კომენტარებული, იგი ღიადაა დარჩენილი. რა ქნას მოსწავლემ, მითუმეტეს — მაწავლებელმა? მაგალითად, მან როგორ აუხსნას მეცხრეკლასელებს „ქართლის ჭირის“ სწავლებისას ასეთი სტრიქონები: „თარჯ-თომრიან ჭილოანნი, გაგვიხადა, ქმნა უჯილო, მხამს გიტყვებდ მფის ბილით ვარსამისა სავეს მელიო“. ამასთანავე ვფიქრობთ, ქრესტომათიის შედგენა ერთი კომპეტენტური პირის ძვირ კვლავ ვერ აკმაყოფილებს ზოგიერთ გაუგებრობას. IX კლასისათვის გათვალისწინებული ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათიის შედგენა უნდა იტვირთოს სპეციალისტ-ტექსტოლოგთა გარკვეულმა ჯგუფმა, რათა ერთიანი ძალით, რუდუნებითა და შეხედულებების ურთიერთგაზიარებით მიიღწიონ სასურველ შედეგს. თუ ყველაფერი ეს სათანადო მეცნიერულ დონეზე მოგვარდება, მაშინ ალბათ არ გა-

ლია ყოველი მომდევნო თხზულების ანალიზი წარმოჩნდეს „სახეთი, მოტივთა, იდეათა მეგვიდრეობითი კავშირის“ დაცვით. ალბათ უკვე მომწოდება დრო, რომ „შუშანიკის წამების“, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“, „ვეფხისტყაოსნის“, „სიმარტყე სიცრუისას“, „სწავლა მოსწავლეთასა“ და „ქართლის ჭირის“ სწავლებისას გარკვეული წარმოდგენა შევექმნათ მეცხრეკლასელებს ჩამოთვლილ თხზულებათა ლიტერატურული წყაროების ზოგიერთ მომენტზე (აქ მხედველობაში მიიღება ეროვნული და უცხოური ლიტერატურული პარალელები), რაც ერთგვარად გააფართოვებს მათ გონებრივ პოროზონტს (გათავისუფლებს თხზულების, ასე ვთქვათ, „ჩაყვრებას“ დაუფლებსაგან). მაშასადამე ჯერ უნდა შემუშავდეს მოქმედი პროგრამა და შემდეგ ამის საფუძველზე შეიქმნას IX კლასისათვის ძველი ქართული ლიტერატურის სახელმძღვანელო. ერთი სიტყვით, პროგრამა და სახელმძღვანელო არ დასცილდეს ერთმანეთს, ორივე აღქმულ იქნეს მთლიანობაში.

როგორც ითქვა, ახლა ყოველი ჩვენგანის ზრუნვის საგნად უნდა იქცეს ახალი სასკოლო პროგრამების, ქრესტომათიებისა და სახელმძღვანელოების თანამედროვე მოთხოვნილებათა დონეზე შემუშავება. აქ კი განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სწორედ ძველი ქართული ლიტერატურის სწავლების მეთოდის პრობლემას.

რამდენადაც მივაჩვენეთ IX კლასში მოსწავლე ახალგაზრდობას რიგი სირთულეების დაძლევის, იმდენად აღვძრავთ მათში ინტერესს საერთოდ მშობლიური მწერლობის საფუძვლიანი დაუფლებისა. ამაში კი გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ისტორიის პრინციპის დაცვას.

ლ. სორდია.

ბ. მოსია,

აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოცენტები,

რ. ქაჯაია,

ოჩამჩირის რაიონის აშუშეთის პირველი საშუალო სკოლის მასწავლებელი, შრომის ვეტერანი.

თბილისი 2017 წლის 9/11/1988 წლის